

Vleermuizen zijn beschermde dieren die zich prima thuis kunnen voelen in de buurt van mensen. Op een warme zomeravond kunnen we in de tuin genieten van deze acrobaten in de lucht. Het zijn echte insecteneters die soms wel 1.000 insecten (waaronder veel muggen) per nacht eten. Vleermuizen zijn dan ook een belangrijke schakel in het behoud van natuurlijke evenwichten en het tegengaan van plagen. Hoe kunt u bijdragen aan een geschikte leefomgeving voor deze fascinerende dieren? Met dit informatieblad geeft Stichting Landschapsbeheer Gelderland praktische tips.

Grijze grootoorvleermuis

Dwergvleermuis

Hoe leven vleermuizen?

Doordat vleermuizen wat verborgen leven en overdag niet actief zijn, kleeft er iets geheimzinnigs aan deze mooie dieren. In Nederland zijn maar liefst 21 soorten vleermuizen aangetroffen. De dwergvleermuis is de meest algemene vleermuisensoort in Nederland. Alle vleermuizen zijn in Nederland wettelijk beschermd.

Dat vleermuizen kunnen vliegen, komt doordat hun handen zich hebben ontwikkeld tot vleugels. Ze zijn actief in de schemering. De vleermuissoorten die in Nederland voorkomen, voeden zich met insecten. Alhoewel vleermuizen ogen hebben, gebruiken zij vooral hun oren bij de jacht op insecten. Ze zenden zelf geluid uit – een soort kleine klikjes- en aan de hand van de echo hiervan, kunnen zij zich oriënteren.

Vleermuizen hebben een trage voortplanting waarbij een moeder meestal maar één jong per jaar groot brengt. Moeders en jongen brengen de kraamtijd door in een kolonie, over het algemeen in de periode van half mei tot eind juli. De kraamtijd is een drukke tijd voor vleermuismoeders: in een korte tijd vangen zij buiten insecten, om vervolgens snel weer terug te keren naar de kolonie om hun jongen te zogen. Sommige soorten vleermuizen hebben voorkeur voor een spouwmuur of een dak als locatie voor de kraamkolonie. Andere soorten geven de voorkeur aan zolders, kelders of boomholtes voor hun kraamkolonie. Vleermuizen maken geen nest; meestal hangen ze in een hoek, in een holte of ergens aan een balk.

Het vleermuisvriendelijke erf

Vleermuizen kunnen prima leven in onze directe omgeving. Met eenvoudige maatregelen kunnen we erven (en tuinen) nog geschikter maken voor deze dieren. Hierbij draait het om voldoende voedsel, aanwezigheid van water, oriëntatie en verblijfplaatsen. Het aardige is: een vleermuisvriendelijk erf biedt meteen ook voor vlinders, bijen, vogels, egels en veel andere dieren een geschikte leefomgeving.

Voldoende voedsel

Hoe kunnen we vleermuizen van voldoende voedsel voorzien? Het antwoord lijkt simpel: zorg voor genoeg aanbod van insecten, zoals nachtvlinders (waaronder 'motjes'), muggen, kevers, (gaas)vliegen.

Zet bijvoorbeeld voedselplanten voor nachtvlinders in uw tuin, zoals verschillende soorten teunisbloemen en koekoeksbloemen, ijzerhard, koninginnenkruid, watermunt, boerenwormkruid, reseda, knooppkruid. Over het algemeen zijn inheemse, wilde planten van meer waarde voor insecten dan gecultiveerde planten.

Ook (inheemse) struweelplanten als wilde kamperfoelie, meidoorn, sleedoorn, diverse soorten wilgen, hulst, wilde liguster en Gelderse roos zijn waardevol voor nachtvlinders. Dat geldt zowel voor de bloemen als de (overrijpe) besjes. Variatie in struweelsoorten en geleidelijke overgangen van hoge naar lage begroeiing zijn gunstig voor het aanbod van insecten.

Dagkoekoeksbloem

Kolibrievlinder op distel

Teunisbloem

Bepaalde bomen - eik en berk – zijn eveneens belangrijk voor nachtvlinders. Zij leggen eitjes op de bladeren van deze soorten. Veel rupsen van nachtvlinders zijn gebonden aan een bepaalde boom- of struiksoort. Diversiteit in aanplant is daarom van groot belang.

Heeft u fruitbomen in de tuin? Door een klein deel van het fruit te laten rotten (bijvoorbeeld in een vergeten hoekje in de tuin) doet u veel insecten een plezier. (Nacht)vlinders zijn dol op het zoete sap dat vrij komt.

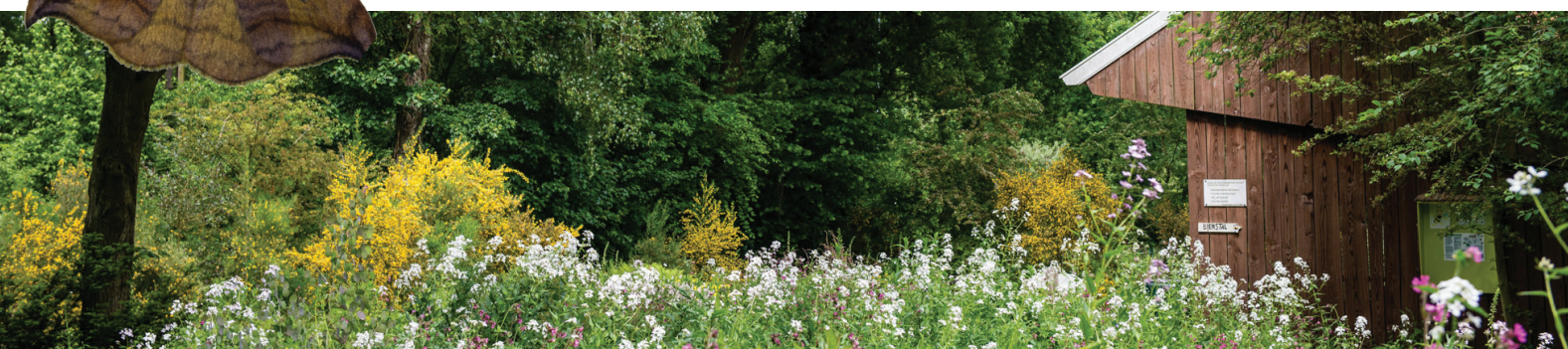
Door hier en daar wat rommelhoekjes te tolereren, draagt u bij aan natuurlijke nestgelegenheden van allerlei nuttige insecten. En daarmee draagt u meteen ook bij aan het voedsel voor vleermuizen. Wist u dat behalve brandnetel ook overjarige grashalmen belangrijk zijn als kraamkamer van allerlei (nacht)vlinders? Maai daarom bloemrijk grasland gefaseerd (niet alles tegelijk).

Met een composthoop, takkenril of dode boomstammen draagt u bij aan het voedselaanbod van bijvoorbeeld kevers. En een bladerhoop is ideaal voor het verpoppen van (nacht)vlinders.

Geen gif

De schade door het gebruik van gif is vaak vele malen groter dan wij zelf kunnen overzien. Het gif werkt door in allerlei relaties tussen dieren die elkaar als voedsel gebruiken. Via het voedsel komt het gif ook in vleermuizen terecht (en in andere dieren zoals egels en allerlei vogels).

De keuze voor biologisch gekweekt plantmateriaal is daarom aan te raden.

Water

Een poel of vijver voegt veel toe aan het vleermuisvriendelijke erf. Want het leven van veel insecten die door vleermuizen worden gegeten, begint in het water. Daarbij is de aanwezigheid van water belangrijk als drinkplek voor vleermuizen. Ontbreekt de ruimte voor een grotere waterpartij, dan is een vogeldrinkbak ook van waarde.

Oriëntatie

Vleermuizen gebruiken bomen en struiken om zich door middel van echolocatie te kunnen oriënteren. Vooral lijnvormige landschapselementen zijn van belang want vleermuizen volgen deze elementen bij hun vlucht op zoek naar voedsel.

Verblijfplaatsen

Heeft u oude bomen met holtes op uw erf? Laat ze vooral staan, deze holle bomen zijn voor veel dieren geschikt als schuilplek. Dat geldt ook voor sommige vleermuizen, zoals de watervleermuis, de gewone grootoorvleermuis en de rosse vleermuis. Deze soorten gebruiken holle bomen als verblijfplaats voor overdag en de rosse vleermuis overwintert er ook.

Vleermuizen als de laatvlieger en dwergvleermuis verblijven in de zomerperiode overdag graag in spouwmuren, onder dakpannen of achter gevelbetimmeringen van gebouwen en soms in nestkasten. Voor de periode van winterslaap, zoeken vleermuizen een koele, vorstvrije plek, zoals bunkers, forten en kelders. Wilt u zelf vleermuizenkasten (laten) ophangen? Realiseert u zich dat kasten in de zomer meestal een te hoge temperatuur hebben voor nestgelegenheid en in de winter een te lage temperatuur voor overwintering.

Rosse vleermuis

Overlast door vleermuizen

Vleermuizen veroorzaken geen schade aan uw huis, ze kunnen niet knagen. Omdat ze geen nest maken, voeren ze geen nestmateriaal aan. Een enkele keer kan het toch gebeuren dat u overlast heeft van vleermuizen. Dan gaat het om geluid, geur of keutels. Of u treft een verdwaalde vleermuis aan in uw huis. Hier volgen enkele tips voor eenvoudige aanpassingen om daarna samen met de dieren verder te leven.

Geluid

In de periode van kraamkolonies, kunt u zachte geluidjes horen. Het geluid komt door 'gekwitter' van moeders, die op zoek zijn naar hun jong. Het geluid is vergelijkbaar met het zachte gepiep door muizen. Vooral in kamers vlak onder het dak kan dit vervelend zijn. Eventueel kunt u in de winter - als de dieren elders verblijven - het gedeelte van het dak waar ze hinder veroorzaken ontoegankelijk maken. De rest van het dak laat u ongemoeid.

Alle soorten vleermuizen zijn wettelijk beschermd. Dit betekent dat we deze dieren niet mogen verstoren, doden of hun verblijfplaatsen mogen vernielen. Maak daarom de invliegopening van de vleermuizen niet dicht, ook niet als de volwassen dieren 's avonds zijn uitgevlogen. Er kunnen nog jongen aanwezig zijn die zullen sterven. Behalve dat dit wreed is, veroorzaakt dit een rottingsgeur. In hun doodsstrijd roepen de jongen om hun moeder. De moeders zullen alles doen om bij hun jongen te komen en in hun zoektocht komen zij vaak in kamers van het huis terecht.

Geur

Alleen bij zeer grote kolonies valt soms een ammoniakachtige geur waar te nemen. een slecht geventileerde spouwmuur.

Keutels

Aanwezigheid van vleermuizen is te herkennen aan uitwerpselen op zolder of in de ingang van het verblijf. De keutels zijn droog en gemakkelijk te verwijderen. goede bemesting voor de tuin. Eventueel kunt u de uitwerpselen opvangen door leggen. Of door een mestplankje 25 cm onder de invliegopening te plaatsen.

Vleermuis in huis

Jonge en onervaren vleermuizen vliegen wel eens een huis of garage binnen, via een open deur of raam. Als dat gebeurt, wil de vleermuis graag zo snel mogelijk weer ontsnappen. Begeleid de vleermuis naar een kamer waar een raam of deur naar buiten is. Leid het dier naar een uitgang door de ruimte waar het naartoe moet vliegen donker te houden en in de andere kamers licht te laten branden. Wanneer het dier begint rond te vliegen, steek je ook het licht aan in de kamer waar het zich bevindt.

Vleermuizen en rabiës

Vleermuizen kunnen besmet zijn met een rabiës virus. Raak nooit een vleermuis aan met blote handen, want ook het speeksel van een geïnfecteerde vleermuis kan het virus overbrengen. Een besmette vleermuis is niet agressief. Vleermuizen kunnen wel bijten uit zelfverdediging, bijvoorbeeld als zij worden vastgepakt.

Aanvullende vleermuistips

1. Beperk verlichting gedurende de nacht en zorg in ieder geval dat dit niet schijnt richting verblijf- of nestplekken van vleermuizen;
2. Houd katten binnen gedurende schemer, vooral in de periode van half mei tot eind augustus.

Top 10 tips voor een natuurerf!

1. Plant hagen en gevarieerd struweel aan met inheemse besdragende soorten
2. Plant een (hoog)stamboomgaard en nootdragende beplanting aan
3. Realiseer zon-beschreven overgangen tussen hoog opgaande en lage begroeiing
4. Realiseer een lange 'bloeihoog' voor insecten door o.a. aanleg kruidenstroken
5. Creëer een waterelement door de aanleg poel/vijver
6. Maak takkenrillen en/of rommelhoekjes op het erf
7. Hang nestkasten op voor vogels
8. Maak een bijen/insectenhotel of realiseer natuurlijke nestgelegenheden
9. Zorg voor ecologisch gevarieerd beheer: niet te netjes, niet alles hetzelfde beheren en in een keer uitvoeren
10. Gebruik geen bestrijdingsmiddelen

Tekst: Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG),
Rosendaal 2a, 6891 DA Rozendaal.
T 026-3537444. E info@landschapsbeheergelderland.nl.
www.landschapsbeheergelderland.nl.

2020, op de website is de hele reeks informatiebladen te bekijken.

Beeld: Peter Eekelder, Shutterstock en SLG

Meer tips en informatie over onze projecten vindt u in Landschapsnieuws, onze digitale nieuwsbrief. Meld u aan op www.landschapsbeheergelderland.nl.

Zorg voor ons landschap
RUIMTE VOOR PLANT EN DIER

Stichting Landschapsbeheer Gelderland voedt en organiseert het samenspel tussen vrijwilligers, grondeigenaren, organisaties en overheden om samen zorg te dragen voor ons karakteristieke landschap